

NICOLE KRAUSS

Marea casă

Traducere din engleză și note de
CARMEN TOADER

HUMANITAS
fiction

Pentru Sasha și Cy

Ridicați-vă, intrați instanța!

Vorbește cu el.

Domnule judecător, în iarna anului 1972, R. și cu mine ne-am despărțit sau, mai bine zis, el s-a despărțit de mine. Motivele lui au fost vagi, dar ideea principală era că avea în el o parte secretă, o parte lașă și demnă de dispreț, pe care n-a putut niciodată să mi-o arate, și că a simțit nevoia să plece, aidoma unui animal bolnav, și să nu se întoarcă la mine până când nu izbutea să-și vindece această parte a lui suficient de mult încât să mă merite. M-am contrazis cu el – eram iubita lui de aproape doi ani, secretele lui deveniseră și ale mele, iar dacă în el exista ceva plin de lașitate și cruzime, doar eu eram cea care ar fi trebuit să știe –, dar a fost inutil. La trei săptămâni după ce s-a mutat din apartamentul nostru am primit de la el o carte poștală (fără adresă de retur) în care îmi scria că, în opinia lui, decizia noastră – așa cum o numea el –, deși fusese greu de luat, era corectă, iar eu am fost nevoită să recunosc față de mine însămi că relația noastră se încheiase definitiv.

După aceea m-am simțit prost și abia mai târziu mi-am mai revenit puțin. N-o să intru în amănunte, ci o să spun doar că n-am mai ieșit din casă, nici măcar să mă văd cu bunica mea, și nici n-am acceptat să vină nimeni la mine. În mod bizar, singurul lucru care m-a ajutat a fost furtuna de afară, care m-a făcut să alerg de colo-colo prin apartament, cu o mică și ciudată cheie franceză specială din alamă, pentru a strânge șuruburile de o parte și de alta a lemnăriei vechi și scumpe a ferestrelor – dacă vântul le slăbea, ferestrele începeau să scârțâie. Erau șase ferestre și, exact când

terminam de strâns șuruburile uneia dintre ele, alta începea să troncăne, așa că fugeam până la ea cu cheia franceză, iar după aceea mă alegeam poate cu o jumătate de oră de liniște, pe când ședeam pe singurul scaun care mai exista în apartament. Cel puțin pentru o vreme mi s-a părut că singurele lucruri care mai rămăseseră pe lumea asta erau ploaia îndelungă și nevoia mea de a ține strânse șuruburile. Când, până la urmă, norii s-au risipit, am ieșit la plimbare. Totul era inundat, și apa aceea nemișcată ca o oglindă îmi dădea o senzație de liniște. M-am plimbat multă vreme, cel puțin șase sau șapte ore, prin cartiere în care nu mai fusesem și în care nu m-am mai dus de atunci. Am ajuns acasă extenuată, dar simțind că m-am eliberat de ceva.

Ea mi-a spălat sângele de pe mâini și mi-a dat un tricou curat, probabil al ei. A crezut că sunt iubita sau chiar soția ta. Nimeni nu a venit să te vadă până acum. N-o să plec de lângă tine.
Vorbește cu el.

La puțină vreme după aceea, pianul lui R. a fost coborât prin fereastra uriașă a camerei de zi, așa cum fusese și adus înăuntru. Era ultimul obiect al lui care mai rămăsese la mine acasă și, câtă vreme fusese acolo, încă m-am mai simțit de parcă n-ar fi plecat de fapt. În săptămânile când am conviețuit cu pianul, înainte ca ei să vină și să-l ia, îl mângâiam uneori, când treceam pe lângă el, așa cum îl mângâiasem și pe R.

Câteva zile mai târziu, un vechi prieten de-al meu pe nume Paul Alpers a trecut pe la mine ca să-mi povestească un vis pe care-l avusese. În vis, el și marele poet Cesar Vallejo se aflau la țară, într-o casă ce îi aparținuse familiei lui Vallejo pe vremea când acesta era copil. Era pustie și avea toți pereții vopsiți într-un alb cu reflexe azurii. Totul i se părea foarte liniștitor, a spus Paul, iar în vis îl credea norocos pe Vallejo, fiindcă putea să se ducă într-un asemenea loc ca să lucreze. Semăna cu anticamera în care te duci înainte de Viața de Apoi, i-a zis Paul. Vallejo nu l-a auzit, iar el a trebuit să-și repete cuvintele. Până la urmă, poetul, care în viața reală a murit la patruzeci și șase de ani, sărac, în ploaie, exact așa cum prevăzuse, a înțeles și a încuviințat din cap. Înainte de a intra

în casă, Vallejo îi istorisise lui Paul un episod despre cum obișnuia unchiul lui să-și înmoaie degetele în noroi și să-i facă un semn pe frunte – ceva legat de Lăsata Secului. Iar apoi Vallejo a zis (mi-a povestit Paul) că făcea un lucru pe care nu l-am înțeles niciodată. Vallejo i-a arătat ce anume, înmuindu-și două degete în noroi și desenând o mustață sub nasul lui Paul. Amândoi au râs. Cel mai mult l-a frapat, a zis Paul, că pe parcursul întregului vis a simțit că exista o legătură între ei, de parcă s-ar fi știut de mulți ani.

Nu era nimic neobișnuit în faptul că Paul se gândise la mine când s-a trezit, căci ne cunoscusem la un seminar despre poezii avangardiști, în al doilea an de facultate. Ne împrieteniserăm pentru că la curs eram mereu de acord unul cu altul pe parcursul semestrului, în vreme ce toți ceilalți au început să ne contrazică din ce în ce mai vehement, iar între Paul și mine se formase o alianță care, după atâția ani – cinci –, încă mai ieșea la lumină și se refăcea instantaneu. M-a întrebat cum mă simt, făcând aluzie la despărțirea despre care probabil îi povestise cineva. I-am spus că sunt bine, doar că am senzația că-mi cade părul. I-am mai zis că, pe lângă R., au dispărut și pianul, canapeaua, scaunele, patul, chiar și vesela, fiindcă, atunci când îl cunoscusem, tot ce aveam ar fi putut intra într-o valiză, pe când el trăise ca un Buddha, inconjurat de toată mobila pe care o moștenise de la mama lui. Paul a spus că știe pe cineva, un poet, un prieten al unui prieten de-al lui, care se întorcea în Chile și ar putea avea nevoie de un adăpost temporar pentru mobila sa. A dat un telefon și a primit confirmarea că, într-adevăr, poetul Daniel Varsky avea câteva obiecte cu care nu știa ce să facă și nu voia să le vândă în caz că se răzgândea și lua decizia să revină în New York. Paul mi-a dat numărul lui de telefon și mi-a zis că Daniel aștepta să iau legătura cu el. Am amânat să-l sun câteva zile, mai mult fiindcă era oarecum stânjenitor să-i cer mobila unui necunoscut, chiar dacă lucrurile fuseseră în prealabil aranjate, dar și pentru că, în luna care se scursese de când R. și obiectele care îi aparțineau dispăruseră, mă obișnuisem să nu am nimic al meu. Problemele apăreau doar când venea vreo cunoștință pe la mine, iar eu vedeam reflectându-se în expresia de pe chipul musafirului, că, din exterior, condițiile în care trăiam, domnule judecător, păreau jalnice.

Când până la urmă l-am sunat pe Daniel Varsky, a răspuns imediat. Până când a aflat cine era la celălalt capăt al firului, în salutul lui inițial am simțit o prudență pe care mai târziu am ajuns s-o asociez cu Daniel Varsky și, în general, cu cei câțiva chileni pe care i-am cunoscut de atunci încoace. I-a luat un minut să-și dea seama cine eram, un minut să-i pice fisa că sunt o prietenă a unui prieten, și nu o femeie nebună care-l sună – în legătură cu mobila lui? a auzit că vrea să scape de ea? sau doar să i-o împrumute? –, un minut în care m-am gândit să-mi cer scuze, să închei convorbirea și să trăiesc în continuare ca și până atunci, doar cu o saltea, tacâmuri din plastic și un singur scaun. Dar după ce i-a picat fisa (Aha! Bineînțeles! Îmi pare rău! Toată mobila te așteaptă aici.), vocea i s-a înmuiat și, în același timp, a devenit mai puternică, exprimând o expansivitate pe care am ajuns s-o asociez cu Daniel Varsky și, generalizând, cu oricine din acea zonă geografică, un pumnal îndreptat spre inima Antarcticii, așa cum a numit-o odată Henry Kissinger.

Locuia într-o zonă rezidențială îndepărtată, la intersecția dintre 99th Street și Central Park West. Pe drum m-am oprit să-mi vizitez bunica, ce locuia într-un sanatoriu pe West End Avenue. Nu mă mai recunoștea, dar, după ce am reușit să mă obișnuiesc cu ideea, am început să mă simt bine în prezența ei. De obicei ședeam și discutam despre vreme în opt sau nouă feluri distincte, iar după aceea treceam la bunicul meu, care, la zece ani după moarte, continua să fie un subiect fascinant pentru ea, de parcă, odată cu fiecare an care trecea fără să-l vadă, viața lui sau, mai bine zis, viața lor împreună devenea un mister și mai mare pentru ea. Îi plăcea să șadă pe o canapea și să se uite plină de uimire la salonul de la intrare – Toate astea sunt ale mele? mă întreba ea din când în când, cu o fluturare de mână care cuprindea întreaga clădire – și să-și poarte toate bijuteriile deodată. Ori de câte ori mă duceam la ea, îi aduceam un chech cu ciocolată de la magazinul lui Zabar. Din politețe, mânca întotdeauna puțin din el, iar prăjitura i se fărâmița în poală sau i se lipea de buze, și, după ce plecam, le dădea infirmierelor ce mai rămăsese din el.

Când am ajuns pe 99th Street, Daniel Varsky a răspuns la interfon și mi-a deschis ușa. Pe când așteptam liftul în holul păraginit, mi-am dat seama că s-ar putea să nu-mi placă mobila lui, că ar putea să fie închisă la culoare sau poate prea sumbră și că era prea târziu să mai dau înapoi fără să-l supăr. Dar nu s-a întâmplat deloc așa. Când a deschis ușa, prima mea senzație a fost de lumină, atât de multă, încât am fost nevoită să-mi mijesc ochii, iar preț de o clipă n-am reușit să-i disting chipul, ci doar silueta. Am mai simțit și mirosul unei mâncări pe care învățase s-o gătească în Israel și care mai târziu s-a dovedit a fi făcută din vinete. Odată ce ochii mi s-au obișnuit cu lumina, am fost uimită când am văzut că Daniel Varsky era tânăr. Mă așteptasem să fie mai în vârstă, căci Paul spusese că prietenul lui e poet; noi, deși scriam amândoi poezii sau, mai bine zis, încercam să scriem, nu spuneam niciodată că suntem poeți, un termen pe care-l păstram pentru cei care fuseseră considerați demni de a fi publicați, nu în vreo revistă obscură sau două, ci într-o carte care se putea cumpăra de la librărie. În prezent mi se pare că pe atunci aveam o definiție a poetului stânenitor de convențională și, deși Paul, eu și alții pe care-i cunoșteam ne mândream cu rafinamentul nostru literar, pe vremea aceea ambiția încă mai era intactă în noi și ne orbea în fel și chip.

Daniel avea douăzeci și trei de ani, cu un an mai puțin decât mine, și, deși încă nu-și publicase nici un volum de poezii, părea că-și trăiește viața într-un mod și mai plăcut sau, mai bine zis, mai plin de imaginație, ori poate ar fi mai nimerit să spun că simțea nevoia să se plimbe prin lume, să cunoască oameni și să aibă diverse experiențe, nevoie pe care o invidiam ori de câte ori o regăseam în cineva. În ultimii patru ani călătorise, dormind în mai multe orașe pe podeaua locuințelor oamenilor pe care îi cunoscuse în peregrinările lui și uneori în apartamente închiriate, când izbutea să-și convingă mama sau poate bunica să-i trimită bani, dar acum se întorcea în sfârșit acasă, pentru a-și relua locul printre prietenii cu care crescuse și care luptau pentru libertate, revoluție sau măcar socialism în Chile.

Mâncarea de vinete era gata, iar Daniel mi-a spus să mă uit la mobilă până când pune el masa. Apartamentul era mic, dar avea

o fereastră mare, care dădea înspre sud și prin care intra multă lumină. Cel mai frapant lucru de acolo era dezordinea – hârtii peste tot pe podea, pahare din plastic mânjite cu cafea, carnețele, pungi din plastic, pantofi ieftini din cauciuc, discuri și coperte de discuri împrăștiate. Oricine altcineva s-ar fi simțit obligat să spună: Scuză deranjul, sau ar fi glumit zicând că o turmă de animale tocmai trecuse prin cameră, dar Daniel n-a făcut-o. Singurele suprafețe mai mult sau mai puțin libere erau pereții, pe care el prinsese în piuneze doar câteva hărți ale orașelor în care locuise – Ierusalim, Berlin, Londra, Barcelona –, iar în dreptul unor străzi, intersecții sau piețe mângălise niște notițe pe care nu le-am înțeles imediat, căci erau în spaniolă și ar fi fost nepoliticos să mă duc lângă ele și să încerc să le descifrez, în timp ce gazda și sponsorul meu aranja vesela pe masă. Așa încât mi-am îndreptat atenția asupra mobilei sau, mai bine zis, asupra a ceea ce puteam zări din ea sub învălmășeala de lucruri – o canapea, un birou mare din lemn cu multe sertare, unele mici și altele mari, două rafturi ticsite cu cărți în spaniolă, franceză și engleză și, cel mai frumos dintre toate, un fel de ladă sau cuțăr cu mânere din fier, care arăta de parcă ar fi fost recuperat de pe o epavă pentru a fi folosit în chip de măsută de cafea. Probabil cumpărase totul la mâna a doua, nimic nu părea nou, dar toate piesele de mobilier aveau aerul să se potrivească între ele, iar faptul că erau sufocate de hârtii și cărți le sporea frumusețea, nu le-o diminua. Brusc m-am simțit inundată de recunoștință față de proprietarul lor, de parcă mi-ar fi dat nu doar niște lemn și niște tapițerie, ci o șansă la o viață nouă, lăsându-mă pe mine să decid dacă să profit sau nu de ea. Mi-e rușine să spun că ochii mi s-au umplut de lacrimi, domnule judecător, deși, așa cum se întâmplă deseori, lacrimile izvorau din regretele mai vechi, nelămurite, la care amânasem să mă gândesc și pe care mobila dăruită – sau împrumutată – de un necunoscut mi le zgândărise cumva.

Cred că am stat de vorbă cel puțin șapte sau opt ore. Poate mai mult. A reieșit că amândurora ne plăcea la nebunie Rilke. De asemenea, amândurora ne plăcea Auden, deși mie mai mult decât lui, și nici unul din noi nu se prea dădea în vânt după Yeats,

Cuprins

I

Ridicați-vă, intră instanța!	9
Adevărata bunătate	54
Iazurile	81
Minciuni spuse de copii	115

II

Adevărata bunătate	179
Ridicați-vă, intră instanța!	208
Iazurile	250
Weisz	294